

การวิจัยเชิงประเมิน

ความหมาย

การวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) คือ การวิจัยเพื่อหาข้อสรุปหรือข้อเท็จจริงในกิจกรรมใดๆ ที่มนุษย์ จัดขึ้น จะเป็นในรูปของโครงการงาน โครงการ หรือกิจการงานใดๆ ของทางสังคม ทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจ หรือทางการเมือง เป็นต้น เพื่อใช้เป็นหลักฐานหรือแนวทางในการตัดสินใจของผู้รับผิดชอบกิจกรรมหรือองค์กรนั้น ว่าจะดำเนินอย่างไรต่อไป

ประวัติและความเป็นมา

การวิจัยเชิงประเมินมีรากฐานมาจากการประเมินโดยที่การประเมินมีพัฒนาควบคู่กับการทดสอบ ซึ่งมีมานานแล้วตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาล เช่น จีนใช้การทดสอบเพื่อประเมินคนเข้ารับราชการในตำแหน่งจอหงวน สมัยกรีกยุคโสเครตีสใช้วิธีประเมินบุคคลโดยการซักถามและได้ตอบ หรืออริสโตเติลใช้วิธีนิรนัย (deductive method) เพื่อหาข้อเท็จจริง ยุคต่อมาในสมัยวิทยาการเริ่มเจริญรุ่งเรืองในต้นศตวรรษที่ 18 นักปรัชญา นักวิทยาศาสตร์ นักจิตวิทยา และนักการศึกษา เช่น ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) อัลเฟรด บิเน็ต (Alfred Binet) ลูอิส เทอร์แมน (Lewis Terman) และเอ็ดเวิร์ด ลี ธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) เป็นต้น บุคคลเหล่านี้มีส่วนพัฒนาและแสวงหาความรู้และพัฒนาการวัดผลการทดสอบและการวิจัย เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการประเมินซึ่งได้พัฒนาเป็นลำดับดังนี้

ค.ศ. 1900-1905 Thorndike นักจิตวิทยา และนักการศึกษาชาวอเมริกันได้สร้างข้อสอบคัดลายมือมาตรฐานฉบับแรกของโลก (Hand Writing Test) เพื่อใช้ในการประเมินการคัดลายมือของนักเรียน เขาได้รับการยอมรับว่าเป็นบิดาของการวัดผล

ค.ศ. 1920 Elton Mayo ได้ทำการประเมินเกี่ยวกับผลผลิต ขวัญ และกำลังใจคนในโรงงานอุตสาหกรรม

ค.ศ. 1930-1939 Tyler และคณะได้ทำการศึกษาที่เรียกว่า Eight Year Study เป็นโครงการที่นำเทคนิคหลายอย่างมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินหลักสูตรที่จัดทำขึ้นว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร

ค.ศ. 1940 F. Stuart Chapin และคณะได้ศึกษาและประเมินเกี่ยวกับสภาพทางสังคมและที่อยู่อาศัยของชุมชน

ค.ศ. 1950-1960 เป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศต่างๆ ได้รับผลกระทบจากสงครามโดยทั่วกัน ไม่เว้นแม้กระทั่งประเทศสหรัฐอเมริกา จึงทำให้มีการฟื้นฟูสังคมขึ้นมา รวมทั้งสหประชาชาติที่เมืองนครต่างๆ เช่น WHO, UNICEF, UNESCO เป็นต้น ได้จัดให้มีโครงการช่วยเหลือ ประเทศที่ยากจนทั้งหลาย จึงจำเป็นต้องมีการติดตามผลและประเมินผลว่าโครงการต่างๆ เหล่านั้นได้บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร โดยเฉพาะต้องการทราบว่างบประมาณได้ใช้คุ้มค่าหรือไม่จึงมีการนำเอาเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการวัด ในการตรวจสอบ เพื่อประเมินโครงการต่างๆ อย่างกว้างขวาง

ค.ศ. 1965 - 1974 รัฐบาลของสหรัฐอเมริกาได้นำเอาระบบ PPBS (Planning Programming Budgeting System) นำมาใช้ในการบริหารงานในโครงการต่างๆ มากมาย เป็นยุคทองของการประเมินโครงการ มีบทความ ข้อเสนอและเทคนิคต่างๆ ในการประเมิน และโดยเฉพาะ Tyler ได้จัดทำโครงการ National Assessment Program ทำให้การประเมินแพร่หลายยิ่งขึ้น

ระหว่าง ค.ศ.1975-1980 จนถึงปัจจุบัน การประเมิน ได้มีเทคนิคต่างๆ มากมาย เช่น Stufflebeam ได้เสนอเทคนิคการประเมินที่เรียกว่า CIPP Model (C = Context, I = Input, P = Process, P = Product), H.S Bholra เสนอรูปแบบการประเมินเรียกว่า 3- S Model (Situation, Specific, Strategy) และ Marvin C. Alkin มีรูปแบบการประเมินของสถาบัน Center for Study of Evaluation (CSE Model) เป็นต้น

การพัฒนาทางเทคนิคการประเมินเริ่มมีเอกสารวารสารมากมายเกี่ยวกับการประเมินเช่น Evaluation Quarterly, Evaluation Exchange โดยเฉพาะหนังสือชุด New Direction for Program Evaluation ทำให้มีแนวการประเมินที่ใช้เทคนิคใหม่ๆ ขึ้นมา โดยเฉพาะได้นำเอาวิธีการวิจัยมาใช้กับการประเมินโครงการ มีการจัดตั้ง Evaluative Research Association ขึ้นมาทำให้การวิจัยเชิงประเมินได้แพร่หลาย และเป็นวิชาที่เรียนกันในระดับปริญญาโท และปริญญาเอกในสาขาวิชาชีพต่างๆ มากมายในมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นนักประเมินอาชีพโดยตรง และปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินโครงการ โดยเฉพาะการนำเอาคอมพิวเตอร์มาช่วยทำให้ประเมินได้รวดเร็ว และได้ข้อเท็จจริงมากขึ้น มีความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้มีคุณค่าแก่ผู้บริหารที่จะได้ตัดสินใจในโครงการนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

ความสำคัญของการวิจัยเชิงประเมิน

การวิจัยเชิงประเมินแต่เดิมเริ่มต้นจากการประเมินด้วยวิธีและเทคนิคง่ายๆ วิธีที่ใช้ก็เพียงแต่เก็บข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่ดำเนินการไป เช่น การนับจำนวนผลผลิต จำนวนคนมาใช้บริการแล้วลงบัญชีนำเสนอเพื่อรับรองผลของความสำเร็จของโครงการเท่านั้น ส่วนผู้บริหารจะคิดอย่างไรต่อข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ไม่มีข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นอยู่กับผู้บริหารจะตัดสินใจต่อไป ซึ่งบางครั้งไม่สนใจผลที่เกิดขึ้นในโครงการนั้นด้วยซ้ำไป

ภายหลังมีการพัฒนาเทคนิควิธีการในการประเมิน ประกอบกับการวิจารณ์ต่างๆ ของนักวิชาการ นักคิด หรือฝ่ายตรงข้ามกับผู้บริหารซึ่งกล่าวหาว่าการใช้งบประมาณไม่ได้ผลประโยชน์เป็นการสูญเสียและเสียเวลา ดังนั้นหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้นำในการประเมินได้เริ่มต้นเห็นความสำคัญในการประเมินในโครงการต่างๆ ว่าที่ทำไปแล้วจะต้องให้คำตอบแก่สาธารณชน ได้ว่าสิ่งที่จะทำไปนั้นมีความคุ้มค่า เป็นประโยชน์แก้ปัญหาของสังคมได้จริงหรือไม่เพียงไร

วิธีการของการวิจัยเชิงประเมิน

วิธีการวิจัยเชิงประเมินจะดำเนินการตามแนวการวิจัย โดยเฉพาะพยายามอธิบายความเป็นเหตุเป็นผลและหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เช่นเดียวกับการวิจัยทั่วไป รูปแบบการวิจัยเชิงประเมินขึ้นอยู่กับ การออกแบบ (design)ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการทดลอง (experimental design) รูปแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) หรือรูปแบบไม่ใช้การทดลอง (nonexperimental design) เป็นต้น

โดยทั่วไป ลำดับขั้นในการวิจัยเชิงประเมินมีดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ของการประเมินขั้นแรกนี้ ผู้ประเมินจะต้องรู้วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการทั้งที่เปิดเผยได้และเปิดเผยไม่ได้และจะต้องเลือกวัตถุประสงค์ที่ต้องการประเมิน แล้วพยายามที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยกำหนดว่าสิ่งใดที่ ต้องการวัด และจะวัดได้อย่างไร

ขั้นที่ 2 วิธีดำเนินการ ได้แก่ การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง การเลือกอุปกรณ์เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนเลือกเทคนิคการวิเคราะห์การใช้สถิติ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การกำหนดการวัด ตารางเวลา ตลอดจนกำหนดการรวบรวมข้อมูลจากวิธีการและแหล่งต่างๆ ให้ชัดเจนเพื่อความสะดวกในการนำมาวิเคราะห์

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในกรรมวิธีต่างๆที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

ขั้นที่ 5 การสรุปและข้อเสนอแนะ ได้แก่ การนำผลที่ได้มาสรุปและวิจารณ์ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการจัดทำโครงการนี้ว่าจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรดำเนินการอย่างไร

ประโยชน์ที่ได้จากผลการวิจัยเชิงประเมิน

วิธีการวิจัยเชิงประเมินมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อโครงการมาก เพราะเป็นการประเมินที่เป็นระเบียบแบบแผนมีขั้นตอนและถูกหลักถูกเกณฑ์ของการวิจัย เริ่มตั้งแต่จุดประสงค์ เครื่องมือ การวิเคราะห์ ตลอดจนการสรุป ทำให้ได้ข้อเท็จจริงของโครงการได้อย่างชัดเจน ถูกต้องแม่นยำ และมีคุณค่าแก่ผู้ที่รับผิดชอบโครงการว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่คิดจะทำโครงการใดๆ ในกิจกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับที่ได้จัดทำประเมินโดยระเบียบวิธีวิจัยไปแล้ว ย่อมทำให้โครงการที่จะจัดทำใหม่นั้นหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาด หรือข้อบกพร่องได้มาก จะทำให้การดำเนินโครงการนั้นบังเกิดผลดี และมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเป็นอย่างดี

โครงการใดที่สำคัญและใช้งบประมาณสูง เทคนิควิธีการประเมินย่อมต้องรัดกุมและใช้วิธีการที่ดี

เพื่อจะได้ความมั่นใจหรือความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยเฉพาะบางครั้งอาจจะต้องมีโครงการนำร่อง โดยนำเอาเทคนิคการวิจัยมาใช้ มีการทดลองจัดให้มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และจัดให้มีตัวแปรทดลอง (treatment) เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงการที่ใหญ่กว่า หรือโครงการที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จะทำให้โครงการนั้นประสบผลสำเร็จได้มากกว่า และเทคนิคดังกล่าวนี้แน่นอนว่าจะต้องใช้ระเบียบและวิธีการวิจัยมาใช้ในการประเมินอย่างแน่นอน

การวิจัยเชิงประเมินและการจัดการศึกษา

ในการจัดการศึกษาในประเทศไทย ควรจะเน้นการประเมินโดยวิธีการวิจัย โดยเฉพาะการจัดการศึกษาด้านหลักสูตร การจัดระบบการศึกษา เพื่อเป็นข้อเท็จจริงในทางข้อมูลว่า สิ่งใดจัดแล้วไม่บรรลุเป้าหมาย หรือสิ่งใดที่บรรลุเป้าหมาย เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนให้การศึกษาได้ทันกับวิทยาการและเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ควรจะได้ถือเป็นหลักการว่าสิ่งใดที่จะปรับเปลี่ยนทางการศึกษา ควรจะมีพื้นฐานทางการวิจัยเชิงประเมินในเรื่องนั้นๆ เสียก่อน การใช้ความรู้สึกหรือข้อสังเกตจากผู้บริหาร หรือนักวิชาการ แล้วนำมาเปลี่ยนแปลงในเรื่องนั้นๆ ย่อมจะเสี่ยงต่อการล้มเหลวในเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างมาก

พิตร ทองชั้น

บรรณานุกรม

พิตร ทองชั้น. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : พรวานนการพิมพ์ 2541.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. การวิจัยประเมินผลโครงการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การพิมพ์, 2532.

Weiss, Carol H. Evaluation Research. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1972.